

บทที่ 4

รูปแบบของการจัดการมูลฝอยใน อบต.

เพื่อให้การนำเสนอข้อมูล การจัดการมูลฝอยในองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพะเยา เป็นไปลำดับ และเข้าใจง่ายขึ้น ผู้ศึกษาได้กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ ในการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. โครงสร้างพื้นฐานของ อบต. ที่ศึกษา
2. รูปแบบของการจัดการมูลฝอย
3. แนวทางการจัดการมูลฝอย
4. ความได้เปรียบ/เสียเปรียบของรูปแบบและแนวทางการจัดการมูลฝอย
5. ข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขใน อบต. แต่ละแห่ง

โครงสร้างพื้นฐานของ อบต. ที่ศึกษา

องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพะเยา เป็นองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 โดยสภาตำบลที่มีรายได้โดยไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณติดต่อกันสามปีเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าปีละหนึ่งแสนห้าหมื่นบาท หรือตามเกณฑ์รายได้เฉลี่ยตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยที่กำหนดไว้ ให้จัดตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยและประกาศในราชกิจจานุเบกษา ในประกาศนั้นให้ระบุ ชื่อและเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลไว้ และบรรดาทรัพย์สิน สิทธิ สิทธิเรียกร้อง หนี้ และเจ้าหน้าที่ของตำบลให้โอนไปเป็นขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจากปี พ.ศ. 2537 เป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ. 2542 มีจำนวนองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งสิ้น 59 แห่ง ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพะเยา ปี 2543

อำเภอ	อบต.	ชั้น	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร		จำนวน หมู่บ้าน
					ชาย	หญิง	
เมืองพะเยา	ท่าวังทอง	3	2538	39.29	7830	6839	13
	จำป่าหวาย	5	2539	67.20	4277	4313	13
	บ้านด้อม	4	2539	56.95	7279	8886	16
	บ้านต้า	5	2539	88.89	3957	3872	13
	แม่กา	4	2539	131.17	6093	5564	17
	แม่นาเรือ	4	2539	117.73	4410	4424	17
	แม่ปืม	4	2539	118.80	5220	4531	16
	แม่ใส	5	2539	29.96	4675	3731	11
	สันป่าม่วง	5	2540	36	1408	1415	8
	บ้านต๋อน	5	2540	29.97	2182	2463	11
	บ้านใหม่	5	2540	60.97	3841	2855	9
ท่าจำปี	5	2540	32	2699	2198	11	
บ้านสา	5	2540	23.80	2759	2489	9	
กิ่งอำเภอ							
ภูพานยาว	ห้วยแก้ว	5	2539	166.29	4299	4376	15
	แม่อิง	5	2540	15	1129	1028	6
	ดงเจน	5	2542	22.54	1368	1325	13
จุน	จุน	5	2539	124	5073	5197	16
	ทุ่งรวงทอง	5	2539	90	3191	3252	3
	ลอ	5	2539	47	3377	3641	9
	หงส์หิน	5	2539	78	3514	3584	11
	ห้วยยางขาม	5	2540	52	3057	3430	11
	พระธาตุขิงแก	5	2542	78	2631	2604	8

ตารางที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ	อบต.	ชั้น	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร		จำนวน หมู่บ้าน
					ชาย	หญิง	
เขียงคำ	เจดีย์คำ	5	2539	30	3213	3265	11
	เขียงบาน	5	2539	30	3072	3163	9
	น้ำแวน	5	2539	67	3175	3041	12
	ฝายกวาง	5	2539	112	4331	4337	15
	แม่ลาว	5	2539	112	3304	2998	13
	ร่มเย็น	5	2539	112	5294	5115	19
	อ่างทอง	5	2539	58	3149	3171	12
	ทุ่งผาสุข	5	2540	62	1677	1654	6
กิ่ง อ.ภูซาง	ห้วยวน	5	2542	8	1837	2005	14
	เขียงแรง	5	2539	108	3105	3033	12
	ทุ่งกล้วย	5	2539	110	3779	3611	11
	ภูซาง	5	2539	97	3042	3054	11
เขียงม่วง	ป่าสัก	5	2542	7.21	2198	2188	7
	สระ	4	2539	413	3297	3148	13
ดอกคำใต้	บ้านม่วง	5	2540	171	2040	1981	9
	ตันไค้ง	5	2539	110.53	3376	3467	11
	ห้วยลาน	5	2539	88.85	4824	4934	15
	ค้อเวียง	5	2540	33.63	2479	2532	9
	หนองหล่ม	5	2540	176.63	2585	3232	8
	บ้านปิ่น	5	2540	120.83	3004	2780	9
	ป่าซาง	5	2540	36.09	2617	2916	8
	ดงสุวรรณ	5	2540	31	2500	2691	11
	ดอกคำใต้	5	2540	28	2473	2453	8
	ดอนศรีชุม	5	2542	16.88	1630	1780	6

ตารางที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ	อบต.	ชั้น	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร		จำนวน หมู่บ้าน
					ชาย	หญิง	
ปง	ขุนควร	5	2539	206.40	4251	2203	10
	ควร	5	2540	189.60	2959	2793	9
	ปง	5	2540	372.32	2727	2503	16
	ออย	5	2540	210	3837	3793	13
	จิม	5	2540	86.42	2769	2625	17
	ผาช้างน้อย	5	2540	344.50	2170	1945	7
	นาปรัง	5	2542	21.79	1287	1220	9
แม่ใจ	บ้านเหล่า	5	2539	99.15	4103	4201	14
	ศรีถ้อย	5	2539	61.24	2117	2200	11
	แม่ใจ	5	2540	9.97	1054	1189	7
	แม่สุก	5	2540	40.33	3010	3103	9
	ป่าแฝก	5	2540	39.98	2916	3021	10
	เจริญราษฎร์	5	2540	33.42	2136	2193	8
	รวม					257747	259984

(ที่ทำการปกครองจังหวัดพะเยา, 2543: 15-17)

จากตารางที่ 4 แสดงข้อมูลการจัดตั้งอบต. ทั้ง 59 แห่ง พบว่า ปี พ.ศ. 2538 มี 1 อบต. พ.ศ. 2539 มี 28 อบต. พ.ศ. 2540 มี 24 อบต. พ.ศ. 2541 ไม่มี อบต. จัดตั้งใหม่ และ พ.ศ. 2542 มี 6 อบต. เมื่อแยก อบต. ตามเขตพื้นที่อำเภอ พบว่า อำเภอเมืองพะเยา มี 13 อบต. กิ่งอำเภอ ภูกามยาว มี 3 อบต. อำเภอจุน มี 6 อบต. อำเภอเชียงคำ มี 9 อบต. กิ่งอำเภอภูซาง มี 4 อบต. อำเภอเชียงม่วน มี 2 อบต. อำเภอดอกคำใต้ มี 9 อบต. อำเภอปง มี 7 อบต. อำเภอแม่ใจ มี 6 อบต. อบต. มีพื้นที่มากที่สุด คือ อบต. สระ พื้นที่ 413 ตารางกิโลเมตร อบต. มีพื้นที่น้อยที่สุด คือ อบต. แม่ใจ พื้นที่ 9.97 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากรที่มีมากที่สุด พบว่า อบต. บ้านด้อม มีประชากรชายหญิง รวมทั้งสิ้น 16,165 คน ขณะที่ อบต. ที่มีประชากรน้อยที่สุด คือ อบต. แม่อิง มีประชากรทั้งสิ้น 2,157 คน ซึ่งเขตที่ตั้งของแต่ละ อบต. ดังตารางภาพที่ 1

ตารางที่ 5 แสดงโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ศึกษา ปี พ.ศ. 2543

อำเภอ	อบต.	ชั้น	ตั้งเมื่อ พ.ศ.	พื้นที่ (ตร.กม.)	ประชากร		จำนวน หมู่บ้าน
					ชาย	หญิง	
เมืองพะเยา	จำป่าหวาย	5	2539	67.20	4277	4313	13
	แม่ใส	5	2539	29.96	4675	3731	11
กิ่งอ.กุฎามยาว	แม่อิง	5	2540	15	1129	1028	6
จุน	จุน	5	2539	124	5073	5197	16
เชียงคำ	ฝายกวาง	5	2539	112	4331	4337	15
กิ่งอ.กุซาง	กุซาง	5	2539	97	3042	3054	11
เชียงม่วน	สระ	4	2539	413	3297	3148	13
ดอกคำใต้	ดงสุวรรณ	5	2540	31	2500	2691	11
ปง	นาปริง	5	2542	21.79	1287	1220	9
แม่ใจ	ศรีถ้อย	5	2539	61.24	2117	2200	11
	รวมทั้งสิ้น				31728	30919	

(ที่ทำการปกครองจังหวัดพะเยา, 2543: 15-17)

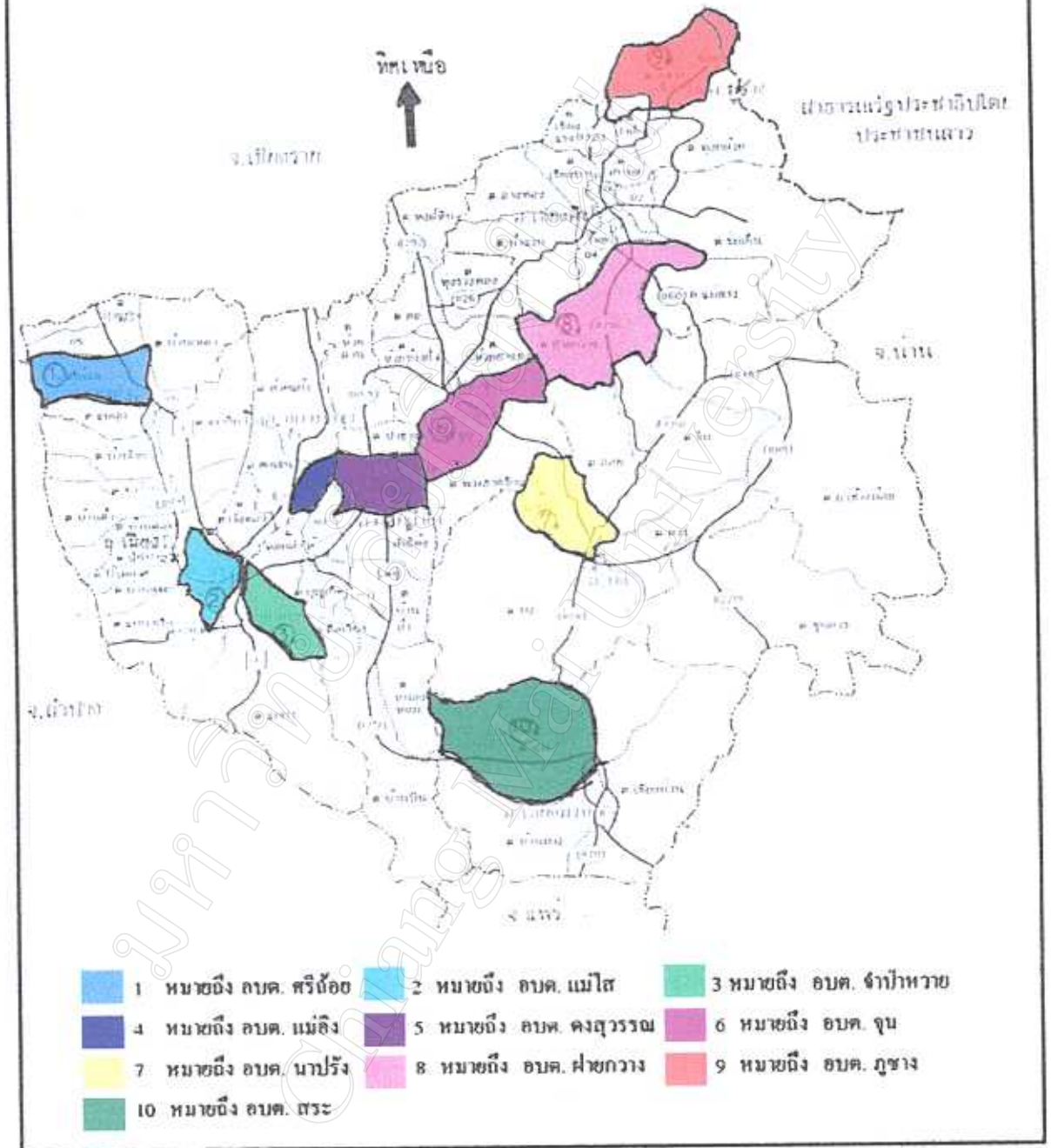
จากตารางที่ 5 พบว่า อบต.ที่ได้รับการคัดเลือกเป็นตัวแทนของแต่ละอำเภอ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยนั้น อบต.ฝายกวาง มีประชากรมากที่สุด จำนวน 8,668 คน อบต.แม่อิง มีจำนวนประชากรน้อยที่สุด จำนวน 2,157 คน เมื่อเปรียบเทียบตามจำนวนหมู่บ้าน พบว่า อบต.จุนมี 16 หมู่บ้าน มากที่สุด และ อบต.แม่อิง มี 6 หมู่บ้าน น้อยที่สุด เมื่อจำแนกตามพื้นที่ พบว่า อบต.สระ มีพื้นที่ 413 ตารางกิโลเมตร และ อบต.แม่อิง มีพื้นที่ 15 ตารางกิโลเมตร

ในการจัดการมูลฝอยของอบต. ทั้ง 10 อบต. สามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนหรือภายในเขต อบต. รวม 8 อบต. ประกอบด้วย อบต.จุน อบต.แม่ใส อบต.ศรีถ้อย อบต.ดงสุวรรณ อบต.แม่อิง อบต.กุซาง อบต.สระ อบต.นาปริง
2. การจัดการมูลฝอยโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนหรือ ระหว่าง อบต. หรือระหว่าง อบต. กับเทศบาล รวม 2 อบต. ประกอบด้วย อบต. จำป่าหวาย และ อบต. ฝายกวาง

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในพื้นที่ที่ศึกษา ผู้ศึกษาได้แสดงพื้นที่และที่ตั้งของอบต.ทั้ง 10 แห่ง ตามแผนภาพที่ 2 ดังต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 แสดงเขตพื้นที่และที่ตั้งของ อบต. ที่ศึกษา ทั้ง 10 แห่ง

รูปแบบของการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามที่พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 ได้มีการจัดตั้งให้มีส่วนราชการท้องถิ่นขึ้นมาอีกหน่วยงานหนึ่ง ชื่อว่า องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและยั่งยืน ทั้งนี้ให้มีการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ในทางการบริหารและจัดการมาให้ดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเรื่องของการจัดการมูลฝอยเป็นอีกหนึ่งภารกิจหลักที่องค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเข้ามากำกับ ติดตาม ดูแลอย่างใกล้ชิด เพราะเป็นสิ่งที่กระทบต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติโดยตรง หากขาดการบริหารและจัดการที่ถูกต้องแล้ว ปัญหามลพิษต่าง ๆ จะเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้และส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ๆ และในพื้นที่ใกล้เคียงกัน ในที่นี้ผู้ศึกษาจะขอเสนอ ประเด็นหลักดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลกับภารกิจหลักทางการบริหารและการจัดการ
2. บทบาทของรัฐบาลท้องถิ่น(อบต.)และความรับผิดชอบในเรื่องขยะมูลฝอย
3. รูปแบบของการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพะเยา

องค์การบริหารส่วนตำบลกับภารกิจหลักทางการบริหารและการจัดการ

กรมการปกครอง (2542) กล่าวว่า องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นหน่วยงานการปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น พุทธศักราช 2537 โดยราษฎรเลือกตัวแทนสมาชิกเข้าไปมีอำนาจหน้าที่ ตัดสินใจในการบริหารงานของตำบล ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการกระจายอำนาจการปกครองในระบบประชาธิปไตยสู่ท้องถิ่น
2. เพื่อให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกผู้แทนระดับตำบล หรือที่เรียกว่าสมาชิกสภา อบต.
3. เพื่อให้องค์กรประชาชนหรือองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาดำบลด้วยตนเอง
4. เพื่อให้เกิดระบบการควบคุม ตรวจสอบ ระหว่างสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล
5. เพื่อระดมทุน งบประมาณ รายได้ ทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่น ๆ ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาท้องถิ่น

6. เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการบริหารส่วน
ตำบล พ.ศ. 2537

ที่ทำการปกครองจังหวัดพะเยา (2542) องค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพะเยา ปี พ.ศ. 2542 มีจำนวน 59 แห่ง จำนวนสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลรวม 1,652 คน มีครัวเรือนที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล 145,213 ครัวเรือน มีประชากร 517,731 คน แยกเป็น เพศชาย 257,747 คน เพศหญิง 259,984 คน ในการบริหารและจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบล พบว่าประเด็นหลักที่สำคัญประการหนึ่งคือ ปัจจุบันองค์การบริหารส่วนตำบลประสบกับปัญหาปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีพื้นที่เพื่อใช้เป็นที่ก่อสร้างสถานที่กำจัดมูลฝอย เพราะว่างบประมาณในการดำเนินการมีขีดจำกัดและการขอใช้พื้นที่ป่าไม้เพื่อใช้เป็นที่สถานที่ทิ้งและกำจัดขยะมูลฝอยนั้นจะต้องได้รับการอนุมัติจากกรมควบคุมมลพิษและกรมป่าไม้ก่อน จึงจะสามารถดำเนินการได้

บทบาทของรัฐบาลท้องถิ่น (อบต.) และความรับผิดชอบในเรื่องขยะมูลฝอย

นโยบายของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เน้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการและบริหารจัดการ โดยให้ชุมชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอย แสดงให้เห็นว่าความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเข้ามา มีบทบาทรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย

ประพันธ์ ทิพยางกูร และการุณ ไชยแขวง (2543) ชี้ให้เห็นถึงปัญหา ของการจัดการขยะมูลฝอยเป็นสิ่งที่ควบคู่กับการพัฒนาความเจริญของสังคมซึ่งไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาการเพิ่มปริมาณของขยะมูลฝอยที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้นทุก ๆ ปี ตามอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นภาระหนักของหน่วยราชการท้องถิ่นที่จะต้องทำการเก็บขนและนำเอาขยะไปกำจัดให้หมดไป ปัญหาการจัดหาที่ดินเพื่อนำมาใช้เป็นสถานที่ฝังกลบขยะมูลฝอย ได้กลายมาเป็นปัญหาสำคัญที่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง ประสบอยู่ในขณะนี้ ซึ่งหากปริมาณขยะมูลฝอยยังคงเพิ่มขึ้นตลอด แม้ว่าจะได้มีการเพิ่มปริมาณรถบรรทุกขยะมูลฝอยและบุคลากรมากขึ้นเพียงใด ก็คงจะไม่สามารถจัดเก็บขยะมูลฝอยได้ทันต่อปริมาณที่เพิ่มขึ้นได้

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม (2543) ได้แสดงข้อมูลของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากชุมชนทั่วประเทศประมาณวันละ 37,000 ตัน ในปัจจุบัน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครประมาณวันละ 8,900 ตัน (ร้อยละ 24) ในเขต

ชุมชนเทศบาลและสุขาภิบาล อีกประมาณวันละ 15,100 ตัน (ร้อยละ 41) ทั้งนี้มีปริมาณขยะมูลฝอยเพียงร้อยละ 70 - 80 ที่ได้รับการเก็บขนและนำไปกำจัดยังสถานที่กำจัด

กระทรวงวิทยาศาสตร์ ฯ ได้กำหนดนโยบาย เป้าหมาย มาตรการหลัก และรูปแบบของการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปรากฏดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 แสดงถึงนโยบาย เป้าหมาย และมาตรการของกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมในการกำหนดรูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอยแบบศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย

รายการ	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
นโยบาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ควบคุมการผลิตขยะมูลฝอยของประชาชน 2. สนับสนุนงบประมาณ บุคลากร และวิชาการแก่ท้องถิ่น เพื่อให้มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร ตั้งแต่การเก็บขนขนส่งและกำจัดที่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล 3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานราชการท้องถิ่นมีความร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอย โดยมุ่งเน้นรูปแบบศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนรวม 4. สนับสนุนให้มีกฎระเบียบและเกณฑ์การจัดการขยะมูลฝอยที่เหมาะสม เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติ 5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยมากขึ้น 	
เป้าหมาย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้มีอัตราการผลิตขยะมูลฝอยไม่เกิน 1 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน ภายในปีพ.ศ. 2544 2. อัตราการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอยไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 และ 15 ภายใน ปี พ.ศ. 2544 และ พ.ศ.2549 ตามลำดับ 3. ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้างในเขตเทศบาลไม่เกินร้อยละ 10 และ 5 ภายในปี พ.ศ.2544 และพ.ศ.2549 ตามลำดับ 4. ทุกจังหวัดมีแผนงานในการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยส่วนกลางที่ท้องถิ่นต่าง ๆ สามารถใช้ร่วมกันได้ โดยจัดให้มีศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 ของจำนวนจังหวัดทั้งหมดในปี พ.ศ.2549 (หรือ 38 จังหวัด) 	

ตารางที่ 6 (ต่อ)

รายการ	วิธีปฏิบัติ	หมายเหตุ
มาตรการหลัก	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้มีการจัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยใช้ร่วมกันหลายชุมชน 2. ส่งเสริมการลงทุนร่วมจากภาคเอกชนในการกำจัดขยะมูลฝอยและนำขยะมูลฝอยมาใช้ประโยชน์ 3. สนับสนุนภาคเอกชนดำเนินธุรกิจการจัดการขยะมูลฝอยหรือติดตามตรวจสอบ 4. ใช้หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย 5. ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับอัตราค่าธรรมเนียม 6. ปลุกฝังทัศนคติที่ถูกต้องแก่เยาวชน โดยการให้การศึกษา และรณรงค์ให้ความรู้รวมทั้งให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม 7. ฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและเอกชน 8. สนับสนุนการศึกษา วิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างมีระบบ 	

(กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, 2543: 24 - 25)

กรมการปกครอง (2543) ระบุว่า ในปัจจุบัน พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศไทยจะมีพื้นที่อยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นส่วนใหญ่ จากอบต.ทั้งประเทศจำนวน 6,397 แห่ง มีจำนวนพื้นที่ถึง 456,447 ตารางกิโลเมตร ในขณะที่ประเทศไทยมีพื้นที่ทั้งหมด 513,115 ตารางกิโลเมตร ทำให้ปัญหาเรื่องขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น เป็นปัญหาที่องค์การบริหารส่วนตำบลต่าง ๆ ต้องให้ความสนใจ ความเอาใจใส่ในเรื่องนี้อย่างจริงจัง และจัดเตรียมการหรือวางแผนการกำจัดขยะในอนาคตไว้รองรับ ปัญหาเรื่องการกำจัดขยะมูลฝอย นอกจากจะเกิดจากการกระทำของชุมชนหรือประโยชน์ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลของตนเองแล้ว ในปัจจุบันยังมีปัญหาเรื่องขยะของชุมชนอื่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น เช่น เทศบาล กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารส่วนตำบลอื่น ๆ ได้เข้ามาสร้างปัญหาอีก โดยการนำขยะมูลฝอย

ของตนเองไปตั้งยังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อประชาชนเป็นอย่างมาก เป็นเหตุการณ์ประชาชนในพื้นที่ดังกล่าวได้แสดงพลังกลุ่ม ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านกลายเป็นปัญหาในระดับชาติ

จากสภาพปัญหาเรื่องขยะในปัจจุบัน เป็นหน้าที่ของชุมชน ประชาชนในแต่ละเขตตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลที่จะต้องเข้ามารับผิดชอบร่วมกัน ในการกำหนดนโยบาย วิธีการ ในการกำจัดขยะ โดยมีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ หรืออาจจะร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องร่วมกันหารือ วางแผนร่วมกันในการค้นหาวิธีการที่จะจัดให้มีระบบการกำจัดขยะแบบศูนย์รวม เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของส่วนกลางที่มีนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการและบริหารจัดการ โดยมีส่วนกลางเป็นผู้สนับสนุนให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการและงบประมาณ และส่วนกลางได้กำหนดหลักเกณฑ์ที่สำคัญ ดังนี้

1. ให้โครงการศูนย์จัดการขยะมูลฝอยชุมชนแต่ละชุมชนแต่ละศูนย์ แต่ละจังหวัด หรือระหว่างจังหวัด สามารถรองรับการจัดการขยะมูลฝอยได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในช่วงปี โดยมีข้อตกลงของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ. หรือ เทศบาล หรือ อบต.) ในการกำหนดปริมาณขยะมูลฝอยขั้นต่ำที่จะส่งเข้ากำจัดและกำหนดการจ่ายค่ากำจัดในอัตราที่ตกลงเบื้องต้น
2. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพสูงในการจัดการขยะมูลฝอย เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เป็นผู้รับผิดชอบหลักและเป็น ผู้ดำเนินงานศูนย์กำจัดมูลฝอย
3. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นสถานีนขนถ่าย สถานที่กำจัด เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการ และมีส่วนร่วมในการกำกับ ดูแล ติดตาม ตรวจสอบตลอดอายุของโครงการ
4. ให้พิจารณาการใช้ที่ดินสาธารณะประโยชน์และที่ดินของรัฐ เป็นที่ตั้งโครงการ ลำดับแรก และนำมูลค่าเข้ามาคิดเป็นต้นทุนในการดำเนินโครงการตลอดอายุของโครงการด้วย
5. ให้มีการประมาณวงเงินงบประมาณรวมตลอดอายุโครงการและประมาณการขยายไว้ล่วงหน้าและให้ระบุแหล่งเงินทุนที่เหมาะสมด้วยทุกโครงการ
6. กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ร่วมโครงการ ต้องมีแผนงาน และรับผิดชอบในระบบการเก็บขน และระบบการเก็บเงินค่าธรรมเนียมบริการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อเป็นค่ากำจัดในสถานที่กำจัด ซึ่งในขั้นต้นนั้นได้มีข้อตกลงไว้ให้เป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการระดับจังหวัด

7. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นผู้รับเป็นเจ้าของโครงการควรวจัดหาเอกชนหรือองค์กรเอกชนเป็นผู้ร่วมทุนในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยให้เปิดการจัดหาผู้ร่วมทุน โดยมีข้อกำหนดที่ชัดเจน สามารถเปรียบเทียบและเข้าร่วมการแข่งขัน เพื่อให้ได้ผู้ร่วมทุนที่สามารถดำเนินการได้ตลอดอายุโครงการตามมาตรฐาน

8. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการร่วมกันกำหนด ข้อสัญญาระเบียบปฏิบัติค่าธรรมเนียมกำจัดขยะมูลฝอย เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำส่งให้ท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของโครงการเพื่อเป็นค่ากำจัดตามข้อตกลงร่วมกัน

9. ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการได้มีการปรับปรุงการจัดเก็บค่าบริการเก็บขนขยะมูลฝอยจากบ้านเรือน ธุรกิจ และผู้รับบริการอื่น ๆ ให้มีประสิทธิภาพและ พอเพียงต่อการให้บริการที่เป็นมาตรฐาน

10. ให้หน่วยงานส่วนกลาง ประกอบด้วย กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ร่วมกับชุมชนที่เข้าร่วมโครงการร่วมเป็นคณะทำงานในการติดตาม กำกับดูแล ตรวจสอบประเมินผล

เมื่อองค์การบริหารส่วนตำบลใด ๆ จะจัดทำโครงการศูนย์จัดการขยะมูลฝอยชุมชนในเขต อบต. ของตนเอง สิ่งที่สำคัญควรคำนึงถึง คือ การให้ประชาชนในตำบลเข้ามามีส่วนร่วม โดยผ่านขั้นตอนประชาพิจารณ์ และได้รับความเห็นชอบจากประชาชนและชุมชนแล้ว ได้แก่

1. ทำประชาพิจารณ์ตามขั้นตอนในเรื่องการใช้ที่ดิน
2. ชุมชนเห็นชอบในเรื่องเทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอย
3. ชุมชนเห็นชอบในเรื่องค่าใช้จ่ายในการให้บริการศูนย์กำจัดและอัตราค่าบริการ

เก็บขยะที่เรียกเก็บจากประชาชน

ทางออกของปัญหาการจัดการมูลฝอยนั้น อยู่ที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจกันแก้ไขปัญหา ดังปรากฏตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงรูปแบบการแก้ไขปัญหาการจัดการมูลฝอย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	การควบคุม	การจัดการ	การลดปัจจัยของปัญหา
ประเทศ	นโยบายรัฐบาล	มาตรการระยะสั้น ระยะยาว	มาตรการการนำเข้า
กระทรวง	นโยบายที่ชัดเจน	ยุทธวิธีการปฏิบัติงานที่ดี	มาตรฐานการผลิต
จังหวัด	รายงานสถานการณ์	กำหนดยุทธศาสตร์ให้ปฏิบัติ	ทำเป็นตัวอย่างให้เห็น
อบต.	ประชุมประจำเดือน	ประสานงานกับชุมชน	ประชาสัมพันธ์ชี้แจง
ชุมชน	ช่วยกันตรวจสอบ	มีประสานสัมพันธ์กัน	การรณรงค์
ประชาชน	ไม่สร้างมูลฝอยเพิ่ม	เลือกรูปแบบที่ถูกต้อง	การสร้างจิตสำนึก

(กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2543: 28)

รูปแบบการจัดการมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบล

จากการศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยของอบต. ทั้ง 10 แห่ง ผู้ศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1. การจัดการมูลฝอยโดยชุมชนหรือภายในเขต อบต. รวม 8 อบต. ประกอบด้วย อบต.จุน อบต.แม่ใส อบต.ศรีถ้อย อบต.คงสุวรรณ อบต.แม่อิง อบต.ภูซาง อบต.สระ อบต.นาปรัง

2. การจัดการมูลฝอยโดยความร่วมมือระหว่างชุมชนหรือ ระหว่าง อบต. หรือ ระหว่าง อบต. กับเทศบาล รวม 2 อบต. ประกอบด้วย อบต. จำป่าหวาย และ อบต. ฝ่ายกวาง

ซึ่งการจัดการมูลฝอยในรูปแบบที่ 1 นั้น ประกอบด้วย 8 อบต. คือ อบต.จุน อบต.แม่ใส อบต.ศรีถ้อย อบต.คงสุวรรณ อบต.แม่อิง อบต.ภูซาง อบต.สระ อบต.นาปรัง ส่วนใหญ่แล้วเป็น อบต. ที่ใกล้เมือง (หมายถึงตัวอำเภอในแต่ละท้องที่) เป็นแบบปกติที่เคยทำกันมาช้านานแล้ว โดยประชาชน และชุมชนต่างช่วยกำจัดหรือจัดการมูลฝอยที่มีอยู่ในครัวเรือนและชุมชนด้วยวิธีการเก็บรวบรวม นำส่ง ขนย้าย และทำลายขยะมูลฝอยด้วยวิธีการเผาทำลาย หรือวิธีการฝังกลบ ตามสภาพพื้นที่ของแต่ละ อบต.

ส่วนการจัดการมูลฝอยในรูปแบบที่ 2 ประกอบด้วย 2 อบต. คือ อบต. จำป่าหวาย และ อบต. ฝ่ายกวาง เป็นรูปแบบใหม่ที่อยู่ระหว่างการประสานงานร่วมกันระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต.กับเทศบาล หรือระหว่างอบต.ด้วยกัน ซึ่งมีข้อมูลประกอบเพิ่มเติมดังนี้

อบต. จำป่าหวาย มีพื้นที่ติดต่อกับเทศบาลเมืองพะเยา เดิมเป็นสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองพะเยา มีขยะมูลฝอยล้นบริเวณสถานที่ทิ้งขยะ ส่งกลิ่นเน่าเหม็น อากาศเป็นพิษ สภาพนิเวศน์วิทยาบริเวณรอบ ๆ ไม่ดี ประชาชนของ อบต. จำป่าหวายมีปฏิกิริยาต่อต้านการทิ้งขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองพะเยา แต่ไม่สามารถดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เนื่องจากในอดีตนั้นเทศบาลเมืองพะเยามีความสัมพันธ์กับ อบต. จำป่าหวาย ระหว่างนักการเมืองด้วยกัน เป็นระบบเครือญาติ ฯลฯ เทศบาลเมืองพะเยาแก้ปัญหาโดยให้ประชาชนใน อบต. จำป่าหวาย ได้เข้ามาดูแลบริเวณที่ทิ้งขยะมูลฝอย โดยจ้างเป็นลูกจ้างและให้เก็บขยะมูลฝอยในอบต. จำป่าหวาย และทำถนนทางเข้าและบริเวณโดยรอบ อบต. จำป่าหวาย โดยใช้เงินของเทศบาลเมืองพะเยา ต่อมาได้ขอเงินงบประมาณจากกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม เพื่อซื้อที่ดิน สำหรับขุดหลุมฝังกลบขยะมูลฝอย โดยทำการขุดหลุมแล้วทำการกลบดินหน้าหลุมที่มีขยะมูลฝอยอัดแน่น ทั้งนี้มีข้อตกลงร่วมกันกับกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ว่า ยินยอมให้ อบต. เทศบาลใกล้เคียงสามารถใช้เป็นสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอย โดยเป็นศูนย์กำจัดมูลฝอยรวม การจัดเก็บภาษีในการนำขยะมูลฝอยมาทิ้ง ยังคงใช้หลักการ ใครเป็นผู้ก่อมลพิษผู้นั้นเป็นผู้จ่าย ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วเป็นการยากมากที่จะปฏิบัติได้ เพราะส่วนใหญ่แล้วไม่มีใครให้ความร่วมมือในเรื่องนี้ จึงไม่สามารถจัดเก็บภาษีได้ตามที่ได้กำหนดไว้

อบต.ฝ่ายกวาง เป็น อบต. หนึ่งที่มีรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับ อบต. จำป่าหวาย ที่เป็นสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอยรวม ของเทศบาลตำบลเชียงคำ และเทศบาลตำบลบ้านทราย รวมทั้งของ อบต.ฝ่ายกวางเอง ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นมีปริมาณของขยะมูลฝอยล้นบริเวณสถานที่ทิ้งขยะ ส่งกลิ่นเน่าเหม็น อากาศเป็นพิษ สภาพนิเวศน์วิทยาบริเวณรอบ ๆ ไม่ดี ประชาชนของ อบต. ฝ่ายกวางไม่พอใจและมีปฏิกิริยาต่อต้านการทิ้งขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองตำบลเชียงคำ เทศบาลตำบลบ้านทราย แต่ไม่สามารถดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งได้ เนื่องจากในอดีตเทศบาลตำบลเชียงคำ เทศบาลตำบลบ้านทรายมีความสัมพันธ์กับ อบต. ฝ่ายกวาง ระหว่างนักการเมือง และเป็นระบบเครือญาติ ฯลฯ เทศบาลตำบลเชียงคำและเทศบาลตำบลบ้านทรายได้แก้ปัญหาโดยให้ประชาชนใน อบต. ฝ่ายกวางเข้ามาดูแลบริเวณที่ทิ้งขยะมูลฝอย โดยจ้างเป็นลูกจ้างและให้เก็บขยะมูลฝอย ทั้งนี้ได้ทำถนนทางเข้าบริเวณโดยรอบสถานที่ทิ้งขยะมูลฝอย อบต. ฝ่ายกวางให้ เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว

บทสรุปรูปแบบของการจัดการมูลฝอย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้ทราบว่า องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 10 แห่ง ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการมูลฝอยในเขตพื้นที่ของตน เพราะว่า

1. การจัดการเรื่องขยะมูลฝอยยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร
2. ประสบกับปัญหาการกำหนดพื้นที่ที่จะใช้เป็นที่ทิ้งขยะมูลฝอย รวมไปถึงมีการนำเอาขยะมูลฝอยจากท้องที่หนึ่งไปทิ้งในท้องที่อื่น
3. มีกระบวนการในการต่อต้านการนำขยะมูลฝอยไปทิ้งยังจุดที่จะทิ้ง เพราะว่าจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของเด็ก สตรี คนชรา และทุกคนที่อยู่ในพื้นที่อบต. อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ซึ่งแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ หน่วยงานตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องร่วมมือร่วมใจกับในการควบคุม การบริหารและการจัดการ ตลอดจนการลดปัจจัยของปัญหาให้มันน้อยลง ซึ่งเริ่มต้นที่เป็นนโยบายของรัฐบาล กระทรวง กรมที่เกี่ยวข้อง ระดับจังหวัดต้องมีการกำกับ ตรวจสอบ และดูแลอย่างเคร่งครัด องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน ต้องมีการประสานประสัมพันธ์กันในทุก ๆ เรื่อง และที่สำคัญประชาชนจะต้องเข้ามาส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างที่จัดขึ้น ในชุมชน และองค์การบริหารส่วนตำบลด้วยความเต็มใจและพร้อมเพียงกัน โดยเริ่มจากสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว กล่าวคือ

1. รณรงค์ลด ละ เลิกปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่จำเป็น
2. สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยให้ประชาชน
3. จัดตั้งศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งต้องมีการพิจารณากันอย่างรอบคอบ และได้รับความเห็นชอบจากประชาชนในเขตพื้นที่ของ อบต. ก่อนที่จะดำเนินการ
4. จัดหาเทคโนโลยีการกำจัดขยะมูลฝอยที่เหมาะสม ตามสภาพความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ และงบประมาณที่ อบต. จัดสรรให้
5. ส่งเสริมการบริหารโครงการให้ประสบความสำเร็จ โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย ในทุกขั้นตอน การดำเนินงาน
6. ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม ซึ่งต้องมีการประสานงานกับหลายหน่วยงาน ทั้งจากกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม และหน่วยงานภายในจังหวัดอันได้แก่ เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และระหว่าง อบต. ที่อยู่ใกล้เคียงกัน

แนวทางการจัดการมูลฝอย

จากสภาพปัญหาการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของปริมาณมูลฝอยในภาพรวมของอบต. 59 แห่ง ถือว่าเป็นปัญหาเร่งด่วนที่ทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะต้องช่วยกันแก้ไขให้ถูกต้องและเหมาะสมวิธีอันได้แก่

1. การใช้เทคโนโลยี
2. การพัฒนาองค์การและสถาบันที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน
4. การสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชน
5. การจัดการขยะมูลฝอย

ซึ่งในรายละเอียดต่าง ๆ ได้นำเสนอไว้แล้วในบทที่ 2 ในที่นี้จะขอกกล่าวเฉพาะในส่วนของ การจัดการมูลฝอยของ อบต. ทั้ง 10 แห่ง ว่าควรจะใช้ในลักษณะใดบ้าง ดังนี้

1. อบต. จำป่าหวาย และ อบต. ฝ่ายกวาง ซึ่งมีรูปแบบการจัดการมูลฝอยในลักษณะความร่วมมือระหว่างชุมชน หรือระหว่างอบต. หรือระหว่าง อบต. กับเทศบาล ควรเลือกใช้แนวทางการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องและเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกวิธีและตามหลักประเภทของขยะมูลฝอย ซึ่งถือได้ว่าตรงตามความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากที่สุด เพราะเป็นการแก้ไขมลพิษทางอากาศ และสุขภาพร่างกายของประชาชนทุกคนใน อบต. จำป่าหวายและ อบต. ฝ่ายกวาง ทั้งนี้จะต้องดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยเป็นแบบวันต่อวัน ไม่มีปริมาณขยะมูลฝอยที่เหลือในแต่ละวัน และเป็นการจ้างแรงงานให้แก่คนในพื้นที่ให้มีงานทำ ในขณะที่เดียวกันควรนำมาตรการทางกฎหมายจะต้องนำมาใช้อย่างเคร่งครัดด้วย เพราะเป็นการป้องปรามไม่ให้มีการทิ้งขยะมูลฝอยในสถานที่ห้ามทิ้ง การจัดการภายในลักษณะ ผู้ใดเป็นผู้ก่อมลพิษผู้นั้นเป็นผู้จ่าย ต้องปฏิบัติให้ได้และเป็นธรรมกับทุกคนที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะของชุมชนหรือ อบต. ที่เป็นเจ้าของพื้นที่การทิ้งขยะมูลฝอยรวม จะต้องได้รับการยกเว้นการเรียกเก็บค่าบริการต่าง ๆ ในการดำเนินการจัดการมูลฝอย แต่ทั้งนี้จะต้องมีจิตสำนึกต่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และทัศนคติของคนในชุมชนรวมทั้งมีการสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชน ลดการบริโภควัตถุดิบลงให้มากที่สุด ซึ่งช่วยให้การจัดการมูลฝอยเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. อบต. แม่อิง อบต. แม่ใส อบต. ศรีด้อย อบต. ภูซาง รวม 4 อบต. ควรเน้นการจัดการมูลฝอยในแนวทาง การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน และควรมีการสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชนให้เกิดขึ้นแก่สมาชิกและประชาชนทุกคนใน อบต. ทั้งนี้เพราะ พื้นที่ทั้ง 4 อบต. เป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำ และป่าไม้อุดมสมบูรณ์ สมควรได้รับการอนุรักษ์ให้ดำรงอยู่ พยายามรณรงค์ให้

ทุกคนตระหนักในปัญหาขยะมูลฝอย และช่วยกัน ลด ละ เลิก การสร้างขยะมูลฝอยในชุมชนให้น้อยลงให้มากที่สุด และที่สำคัญต้องช่วยกันรักษาความสะอาดและสวยงามตลอดไป โดยการไม่ทิ้งขยะมูลฝอยลงในแหล่งน้ำตามธรรมชาติใน อบต. ที่ตนเองอยู่ เพราะในที่สุดแล้วจะไหลมารวมกันที่กว๊านพะเยา

3. อบต. จุน อบต. สระ อบต. นาปรัง และอบต. ดงสุวรรณ รวม 4 อบต. จะต้องเน้นที่การจัดการมูลฝอยด้านการพัฒนาองค์การและสถาบัน รวมทั้งระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพราะเป็นชุมชนที่คาดว่าในอนาคตจะมีปริมาณมูลฝอยที่มากกว่าปัจจุบันหลายเท่า จึงควรใช้มาตรการทางกฎหมายเข้ามาบังคับให้ประชาชนที่อยู่ใน อบต. ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นการทิ้งมูลฝอยยังจุดทิ้ง การเสียค่าบริการในการจัดเก็บมูลฝอย การรักษาสีสิ่งแวดล้อมในชุมชน การจัดการมูลฝอยอย่างถูกวิธี นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชนเป็นสิ่งที่สำคัญมากเช่นกัน เพราะหากทุกคนไม่ตระหนักถึงพิษภัยของมูลฝอยที่เกิดขึ้นในอนาคตและมีผลเสียต่อคน สัตว์ สิ่งแวดล้อมแล้ว ปัญหาที่เกิดจากการจัดการมูลฝอยในชุมชนย่อมเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นทุกคนจึงควรช่วยกันสร้างวัฒนธรรมชุมชนซึ่งเป็นวัฒนธรรมใหม่ เช่น ลด ละ เลิก การใช้ถุงพลาสติกที่ไม่จำเป็น หันมาใช้วัสดุที่อยู่ตามธรรมชาติ ซึ่งสามารถย่อยสลายได้ง่ายและไม่เป็นพิษภัยแก่สิ่งแวดล้อม และต้องมีการเตรียมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการมูลฝอยเพราะในอนาคตอันใกล้ การจัดการมูลฝอยในแต่ละวันอาจไม่ทันต่อปริมาณมูลฝอยที่เพิ่มขึ้น ดังนั้นสมาชิก อบต. ทั้ง 4 แห่ง ต้องมีการเตรียมการ หรือศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น งบประมาณ และความร่วมมือของประชาชน

บทสรุปแนวทางการจัดการมูลฝอย

ในการจัดการมูลฝอย ซึ่งมีด้วยกัน 5 รูปแบบ คือ

1. การใช้เทคโนโลยี
2. การพัฒนาองค์การและสถาบัน รวมทั้งระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
3. การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน
4. การสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชน
5. การจัดการขยะมูลฝอย

ซึ่งแต่ละอบต. ทั้ง 10 อบต. จะมีจุดเน้นและแนวทางการปฏิบัติที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ อบต. สะอาด ปราศจากมูลฝอย และคงสภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีให้อยู่ยาวนาน ประชาชนใน อบต. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ทำมาหากินด้วยสบายใจ โดย อบต. ที่ควรริบ

แก้ปัญหาการจัดการมูลฝอยเร่งอย่างด่วน ประกอบด้วย อบต. จำป่าหวาย อบต. ฝ่ายกวาง รองลงมา คือ อบต. ดงสุวรรณ อบต. จุน และอบต.แม่ไส ส่วนที่ต้องมีการเตรียมการในอนาคตที่ดี คือ อบต. ศรีถ้อย อบต. นาปรัง อบต. แม่อิง อบต.ภูซาง และ อบต.สระ โดยใช้แนวทาง 5 ประการข้างต้นตามความเหมาะสม และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการในแต่ละขั้นตอนที่ อบต. ดำเนินการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

ความได้เปรียบ/เสียเปรียบของรูปแบบและแนวทางการจัดการมูลฝอย

จากการศึกษาได้ศึกษารูปแบบการจัดการมูลฝอยของ อบต. ทั้ง 10 แห่ง ซึ่งสามารถแยกออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่จัดการโดยชุมชนหรือประชาชนในอบต. เอง ซึ่งมีด้วยกัน 8 อบต. คือ อบต. แม่ไส อบต. ศรีถ้อย อบต. แม่อิง อบต. ภูซาง อบต. นาปรัง อบต. สระ อบต. ดงสุวรรณ อบต. และ อบต. จุน และกลุ่มที่จัดการโดยความร่วมมือระหว่างชุมชน หรือระหว่างอบต. หรือระหว่าง อบต. กับเทศบาล ซึ่งมี 2 อบต. คือ อบต. จำป่าหวาย และอบต. ฝ่ายกวาง เมื่อมาประกอบกับแนวทางการจัดการขยะมูลฝอย ทั้ง 5 แนวทาง คือ การใช้เทคโนโลยี การพัฒนาองค์กรและสถาบัน รวมไปถึงระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน การสร้างระบบวัฒนธรรมชุมชน และการจัดการขยะมูลฝอย สามารถนำมาเขียนเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็นถึงความได้เปรียบและความเสียเปรียบของรูปแบบการจัดการมูลฝอยและแนวทางการจัดการมูลฝอย ได้ดังนี้ ตามตารางที่ 8 และตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 8 แสดงการเปรียบเทียบความได้เปรียบและเสียเปรียบ รูปแบบการจัดการมูลฝอย
ใน อบต. ที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง

ชื่อ อบต.	รูปแบบการจัดการ	ความได้เปรียบ	ความเสียเปรียบ
อบต.จำป่าหวายและ อบต. ฝ่ายกวาง	โดยความร่วมมือ ระหว่างชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้การบริหารและ การจัดงานคล่องตัว 2. ประชาชนในพื้นที่มี รายได้และมีงานทำ 3. การของบประมาณ หรือการดำเนินการ ในสิ่งปลูกสร้าง ต่าง ๆ ทำได้ง่าย หรือ เป็นไปได้ 4. ลดพื้นที่การทิ้งมูล ฝอยให้น้อยลงและ เกิดความคล่องตัว สะดวกในการจัดการ 5. เป็นการสร้างความ สัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ชุมชน ผู้บริหาร 6. เป็นรูปแบบใหม่ที่มี การนำมาใช้ในการ ดำเนินการหลาย จังหวัดทั่วประเทศอยู่ ในขณะนี้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อาจทำให้ระบบนิเวศน์ วิทยาสูญเสียไปเพราะ เกิด มลพิษทางอากาศ เช่น กลิ่นเหม็น มลพิษ ทางน้ำ เช่น น้ำเสีย แหล่งน้ำดื่มมลพิษทาง เสียง เช่น การขนย้ายที่ เกิดเสียงรบกวน 2. ชาวบ้านส่วนหนึ่งเกิด การต่อต้านและคัดค้าน เพราะไม่มั่นใจการ ทำงานหรือ ขาดประ สิทธิภาพในการจัดการ ทำให้เกิดปัญหาตามมา ภายหลัง 3. ทำให้สูญเสียพื้นที่ใน การประกอบอาชีพทาง การเกษตร เพราะใช้ พื้นที่ในการจัดการ จำนวนมากและพื้นที่ บริเวณใกล้เคียงอาจทำ การเกษตรไม่ได้ 4. มีผลเสียต่อสุขภาพจิต ของคนในพื้นที่ กังวลใจถึงผลเสียที่จะ ตามมา

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ชื่อ อบต.	รูปแบบการจัดการ	ความได้เปรียบ	ความเสียเปรียบ
อบต. แม่ใส อบต. ศรีถ้อย อบต. แม่อิง อบต. ภูซาง อบต. นาปรัง อบต. สระ อบต. ดงสุวรรณ และอบต. จุน	โดยความร่วมมือ ของชุมชนหรือภายในเขต อบต.	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทำให้การบริหารและการจัดงานคล่องตัว 2. ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยของอบต. ที่ตนอยู่ 3. ประชาชนและ อบต. มีการวางแผนการทำงานร่วมกันในการจัดการมูลฝอยซึ่งทำได้ง่าย หรือมีความเป็นไปได้ 4. การกำหนดพื้นที่ในการทิ้งมูลฝอยเป็นไปตามความต้องการของคนส่วนใหญ่ เพราะผ่านการพิจารณาพิจารณาจากประชาชนในพื้นที่ 5. การจัดการมูลฝอยด้วยวิธีเผาทำลายหรือฝังกลบเป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชนหรืออบต. นั้น ๆ 6. ในพื้นที่ที่ประชาชนยังไม่มากนัก มีความคล่องตัว และง่ายต่อการจัดการ และได้รับความร่วมมือจากทุกคนในชุมชน หรืออบต. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อาจทำให้ระบบนิเวศน์วิทยาสูญเสียไปเพราะเกิด มลพิษทางอากาศ เช่น กลิ่นเหม็น มลพิษทางน้ำ เช่น น้ำเสีย แหล่งน้ำดื่มมลพิษทางเสียง เช่น การขนย้ายที่เกิดเสียงรบกวน 2. เพิ่มพื้นที่ในการทิ้งขยะมูลฝอยเป็นจำนวนมากแทนที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพเกษตร 3. ประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกที่ดีในการจัดการมูลฝอย เพราะคิดว่าจะไม่เป็นปัญหาเร่งด่วนหรือสำคัญสำหรับตนเอง ทำให้การจัดการขาดประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดมูลฝอยมากขึ้นในอนาคต 4. มีผลเสียต่อสุขภาพจิต เพราะจากการที่ทิ้งไม่เป็นที่ เป็นทางทำให้เกิดการเน่า และส่งกลิ่นเหม็นรบกวนผู้ที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณและผู้ที่ผ่านไปมา

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบความได้เปรียบและเสียเปรียบ แนวทางการจัดการมูลฝอย
ใน อบต. ที่ศึกษา จำนวน 10 แห่ง

ชื่อ อบต.	แนวทางการจัดการ	ความได้เปรียบ	ความเสียเปรียบ
อบต. จำป่าหวาย	- การใช้เทคโนโลยี	การจัดการมูลฝอยเป็น	ระบบนิเวศน์วิทยาเสียไป
อบต. ฝ่ายกวาง	- การพัฒนาองค์การ และสถาบัน - การปรับเปลี่ยน พฤติกรรม ทศนคติ ของคนในชุมชน	ไปอย่างสะดวกรวดเร็ว และประหยัด มีงบประมาณในการ ดำเนินงานเพียงพอ ได้รับความร่วมมือจาก หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	เพราะมลพิษต่าง ๆ ที่จะ เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและ อนาคต การไม่เข้าใจกันของคน ในพื้นที่กับสมาชิก อบต. ที่เป็นจุดทิ้งขยะ
อบต.แม่อิง	- การปรับเปลี่ยน พฤติกรรมและทัศนคติ ของคนในชุมชน	มีทรัพยากรธรรมชาติและ ป่าไม้ที่สวยงาม เป็นแหล่งคั้นน้ำของ กว้านพะเยา	หากประชาชนไม่ให้ความ สนใจในการจัดการมูล ฝอยแล้ว ปริมาณมูลฝอย จะทวีคูณและมีจำนวน มากในระยะเวลาอันสั้น และจากการที่เป็นแหล่ง คั้นน้ำของกว้านพะเยา ถ้า ไม่มีการจัดการมูลฝอยที่ดี ทำให้เกิดมลพิษแก่กว้าน พะเยาได้โดยง่าย
อบต. ศรีถ้อย	- การสร้างระบบ วัฒนธรรมชุมชน	จำนวนประชากรยังไม่ มากนัก ถ้าปรับพฤติกรรมและ สร้างวัฒนธรรมชุมชน ได้ก่อให้เกิดประโยชน์ ต่าง ๆ ตามมา	มากในระยะเวลาอันสั้น และจากการที่เป็นแหล่ง คั้นน้ำของกว้านพะเยา ถ้า ไม่มีการจัดการมูลฝอยที่ดี ทำให้เกิดมลพิษแก่กว้าน พะเยาได้โดยง่าย
อบต.จูน	- การพัฒนาองค์การ และสถาบัน	ชุมชนใหญ่ ประชากร มาก งบประมาณในการ	จำนวนประชากรมากยาก ต่อการปลูกฝังจิตสำนึก ในการจัดการมูลฝอย โดย
อบต.นาปรัง	- การสร้างระบบ วัฒนธรรมชุมชน	ดำเนินการเพียงพอ	
อบต.คงสุวรรณ	- การจัดการมูลฝอยที่ ถูกวิธี	การจัดเก็บภาษีหรือการ จัดเก็บค่าบริการในการ เก็บมูลฝอยทำได้ง่าย สะดวกและบังคับทั่วถึง	เฉพาะค่าธรรมเนียมให้ทุก คนทิ้งมูลฝอยในพื้นที่ที่ กำหนด การจัดการมูลฝอยในแต่ละ ละวัน ถ้าไม่เสร็จปริมาณ มูลฝอยจะสะสมมากขึ้น

จากตารางที่ 8 จะพบว่า รูปแบบการจัดการมูลฝอยทั้งแบบโดยความร่วมมือภายในชุมชน หรือภายใน อบต. กับ โดยความร่วมมือระหว่าง อบต. หรือระหว่าง อบต. กับหน่วยงานเทศบาล ต่างก็มีทั้งข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า ประชาชนที่อยู่ใน อบต. มีความคิดเห็นไปในทำนองใด จึงจะเหมาะสมและสอดคล้องกับ อบต. ของตน

และตารางที่ 9 จะพบว่า แนวทางการจัดการมูลฝอยของแต่ละ อบต. นั้น มีทั้งที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน ซึ่งมีทั้งข้อได้เปรียบและข้อเสียเปรียบเช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้นำและประชาชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ของ อบต. ว่าควรจะดำเนินการในลักษณะใด จึงจะเหมาะสมและสอดคล้องกับการบริหารและจัดการภายใน อบต. ของตน

บทสรุปความได้เปรียบและเสียเปรียบของรูปแบบและแนวทางการจัดการมูลฝอย

จากการที่ อบต. ที่ศึกษาทั้ง 10 แห่ง มีรูปแบบและแนวทางการจัดการมูลฝอยที่แตกต่างกัน ผู้ศึกษาขอเสนอความคิดเห็นว่า

รูปแบบการจัดการมูลฝอยทั้ง 2 แบบ คือ แบบการจัดการโดยความร่วมมือของคนในชุมชน หรือภายในอบต. นั้นมีความสำคัญเป็นลำดับแรก เพราะถ้า อบต. โดยความร่วมมือของประชาชนทุกคน และสมาชิก อบต. สามารถบริหารและจัดการมูลฝอยได้อย่างง่าย ทั้งนี้ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอย โดยร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ และร่วมบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ส่วนรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยความร่วมมือระหว่างชุมชน หรือ ระหว่าง อบต. หรือ ระหว่างอบต. กับเทศบาล นั้น ควรจะใช้ในการดำเนินการในกรณีที่มีปริมาณจำนวนมาก และเป็นความเห็นพ้องต้องกัน ครอบคลุมถึงพิษภัยจากมลพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากมูลฝอย ทั้งนี้จะต้องสร้างข้อตกลงร่วมกันอย่างชัดเจน และปฏิบัติได้ และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่อยู่ในอบต. หรือ เทศบาล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับรู้รับทราบร่วมกัน และให้ความร่วมมือเมื่อมีการดำเนินการ ทั้งนี้จะต้องมีการตรวจสอบการทำงานว่าเป็นไปตามแผนงาน/โครงการที่วางไว้หรือไม่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานสูงสุด

ส่วนแนวทางการจัดการมูลฝอยทั้ง 5 แนวทางนั้น อบต. ทั้ง 10 แห่งจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น งบประมาณ จำนวนประชากร และแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของมูลฝอย ซึ่งสิ่งสำคัญที่สุด คือการสร้างวัฒนธรรมชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน รวมทั้งการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง จะช่วยให้การจัดการมูลฝอยในครัวเรือนและใน อบต. ประสบความสำเร็จ

ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการจัดการมูลฝอยของ อบต.

จากการนำเสนอโครงสร้างพื้นฐานของ อบต. รูปแบบของการจัดการมูลฝอย แนวทางการจัดการมูลฝอย ความได้เปรียบเสียเปรียบของรูปแบบและการจัดการมูลฝอย ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขการจัดการมูลฝอยของอบต. แต่ละแห่ง ดังนี้

1. อบต. จำป่าหวาย ซึ่งเป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้ง พ.ศ. 2539 พื้นที่ 67.20 ตารางกิโลเมตร จำนวนประชากร ชาย 4,277 คน หญิง 4,313 คน รวม 8,590 คน จาก 13 หมู่บ้าน มีรูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยขอความร่วมมือระหว่างชุมชน หรือระหว่าง อบต. และระหว่างอบต.กับหน่วยงานเทศบาลเมืองพะเยา โดยให้ใช้พื้นที่ในการทิ้งและฝังกลบมูลฝอยในพื้นที่ของอบต. นั้น ควรที่จะได้ทำความเข้าใจกับประชาชนใน อบต. เพื่อให้ทราบถึงผลดีที่เกิดขึ้นกับ อบต. ของตน เช่น มีงานทำ ไม่ต้องเสียค่าบริการในการจัดเก็บมูลฝอย และได้รับงบประมาณในการจัดสร้างสถานที่ทิ้งและกำจัดมูลฝอยอย่างถูกระบบ ภายใต้การดูแลจากกระทรวงมหาดไทย และกระทรวง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นข้อดี ในขณะที่เดียวกันควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติให้ดำเนินการในแต่ละวันให้แล้วเสร็จ ไม่มีปริมาณมูลฝอยคงเหลือ เพราะจะทำให้เกิดการเน่าเหม็น และส่งกลิ่นรบกวน ทำให้เกิดมลพิษทางอากาศได้ ในแนวทางการจัดการมูลฝอยนั้น ควรเลือกการพัฒนาองค์การให้เข้มแข็ง โดยออกเป็นกฎระเบียบเกี่ยวกับ อัตราการจัดเก็บมูลฝอยระหว่าง อบต. กับหน่วยงานเทศบาลเมืองพะเยา การยกเว้นการจัดเก็บสำหรับประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ อบต. จำป่าหวาย และมาตรการลงโทษกับผู้ปฏิบัติฝ่าฝืนกฎระเบียบที่วางไว้ และควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติในการจัดการมูลฝอยอย่างถูกวิธี และพยายามสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน โดยร่วมใจกันรักษาสิ่งแวดล้อม และจัดการมูลฝอยอย่างถูกวิธี

2. อบต. ฝ่ายกวาง ซึ่งเป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้งปี พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ 112 ตารางกิโลเมตร ประชากร ชาย 4,331 คน หญิง 4,337 คน รวม 8,668 คน จาก 15 หมู่บ้าน เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ ประชากรมาก และใช้รูปแบบการจัดการมูลฝอยแบบความร่วมมือกันระหว่างชุมชน หรือระหว่าง อบต. กับเทศบาลเชียงคำ และเทศบาลบ้านทราย ซึ่งนำมูลฝอยมาทิ้งในพื้นที่ของ อบต. ฝ่ายกวาง ควรใช้รูปแบบการดำเนินการเช่นเดียวกันกับ อบต. จำป่าหวาย กล่าวคือ ประชาชนควรได้รับรู้รับทราบความเป็นไปของโครงการที่ทิ้งมูลฝอยรวม เพื่อความเข้าใจอันถูกต้อง และช่วยกันรักษาสิทธิผลประโยชน์อันพึงมี ให้ตกอยู่กับอบต. ให้มากที่สุด การจัดการมูลฝอยควรเข้มงวดกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เพราะปริมาณมูลฝอยในแต่ละวันมีมาก ต้องกำจัดให้เสร็จวันต่อวัน นอกจากนี้ต้องใช้มาตรการ

ทางกฎหมายเข้ามาบังคับใช้ให้ทุกคนได้ปฏิบัติตาม รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการ เพื่อให้เกิดความรักและความผูกพันในพื้นที่ อบต. ของตน ในแนวทางการจัดการมูลฝอย ควรใช้เทคโนโลยีในการกำจัดมูลฝอย เพราะแต่ละวันมีปริมาณมูลฝอยจำนวนมาก และให้ประชาชนใน อบต. ช่วยกันสอดส่อง ดูแล ตรวจสอบ และซักถามผลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบในการจัดการมูลฝอย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประชาชนเองต้องจัดการมูลฝอยอย่างถูกวิธีและไม่พยายามสร้างมูลฝอยที่ไม่จำเป็นให้มีขึ้น

3. อบต. แม่ใส เป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ 29.96 ตารางกิโลเมตร ประชากร ชาย 4,675 คน หญิง 3,731 คน รวม 8,406 คน มีหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน จัดเป็นชุมชนใหญ่ แต่ปัญหาและปริมาณมูลฝอยยังอยู่ในขั้นจัดการได้ ดังนั้นการที่ชุมชนใช้วิธีการจัดการมูลฝอยด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องอยู่ในขณะนี้ แต่จะต้องเพิ่มเติมแนวทางการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง โดยวิธีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชนว่า ปัญหามูลฝอยเป็นเรื่องใกล้ตัวและทุกคนต้องช่วยกัน ต้องรู้วิธีการจัดการมูลฝอยในแต่ละประเภทอย่างถูกต้อง เพราะเป็นแหล่งต้นน้ำของกว๊านพะเยา

4. อบต. ศรีถ้อย เป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ 61.24 ตารางกิโลเมตร ประชากร ชาย 2,117 คน หญิง 2,200 คน รวม 4,317 คน จาก 11 หมู่บ้าน จัดเป็นชุมชนปานกลาง แต่มีแนวโน้มว่า ภายหน้าอัตราการเพิ่มของประชากรและการขยายตัวของชุมชนจะเพิ่มมากขึ้น จึงควรเตรียมการรองรับปัญหามูลฝอยเสียก่อน รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยความร่วมมือของคนในชุมชนหรือใน อบต. เป็นสิ่งที่ถูกแล้ว แต่แนวทางการจัดการมูลฝอย ควรเน้นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชนให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อม และการจัดการมูลฝอยเป็นเรื่องเร่งด่วน เพราะเป็นแหล่งต้นน้ำของกว๊านพะเยา

5. อบต. ดงสุวรรณ เป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2540 มีพื้นที่ 31 ตารางกิโลเมตร ประชากร ชาย 2,500 คน หญิง 2,691 คน จาก 11 หมู่บ้าน จัดเป็นชุมชนใหญ่เพราะพื้นที่ของอบต. มีจำนวนจำกัด ปัจจุบันปัญหาการจัดการมูลฝอยเริ่มมากขึ้น ยังหาสถานที่ทิ้งมูลฝอยไม่ได้ รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยใช้ความร่วมมือของคนชุมชนและใน อบต. เป็นสิ่งที่ถูกต้องในขณะนี้ แต่ในภายภาคหน้าจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่าง อบต. เพราะถูกจำกัดในพื้นที่ แต่การขยายตัวของชุมชนเพิ่มมากขึ้น แนวทางการจัดการมูลฝอยนั้น ควรยึดหลักการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง และต้องแสวงหาความร่วมมือระหว่างประชาชนกับกรรมการในอบต. เพราะต้องเตรียมการรองรับปัญหาการจัดการมูลฝอยในอนาคตอย่างแน่นอน ทั้งนี้การให้ความรู้เรื่องการจัดการมูลฝอยแก่ประชาชนสำคัญที่สุด

6. อบต. นาปรัง เป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2542 มีพื้นที่ 21.79 ตารางกิโลเมตร ประชากรชาย 1,287 คน หญิง 1,220 คน รวม 2,507 คน จาก 9 หมู่บ้าน จัดว่าเป็นชุมชนขนาดเล็ก ปัญหาการจัดการมูลฝอยมีไม่มากนัก รูปแบบการจัดการมูลฝอยในชุมชนเป็นสิ่งที่ถูกอยู่ในขณะนี้ แนวทางการจัดการมูลฝอยควรจะต้องสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชนเป็นสิ่งที่จำเป็น เพราะจะช่วยให้การจัดการมูลฝอยมีปัญหา น้อยที่สุด

7. อบต. จุน เป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ 124 ตารางกิโลเมตร ประชากรชาย 5,073 คน หญิง 5,197 คน รวม 10,270 จาก 16 หมู่บ้าน จัดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่ปัจจุบันมีปัญหาการจัดการมูลฝอยมาก เพราะการขยายตัวของชุมชนและประชาชนเพิ่มมากขึ้น รูปแบบการจัดการมูลฝอย อาจจะต้องใช้วิธีการหาที่ทิ้งมูลฝอยรวม เช่นเดียวกับกับอบต. จำป่าหวาย และอบต. ฝายกว้าง จึงจะเหมาะสม เพราะปริมาณมูลฝอยมากขึ้นเรื่อย ๆ แนวทางการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง ควรใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย รวมทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมายมาบังคับให้ทุกคนได้ปฏิบัติตาม นอกจากนี้การให้ความรู้การจัดการมูลฝอยที่ถูกต้องตามประเภทของมูลฝอย ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างกว้างขวางในทุกรูปแบบ

8. อบต. แม่อิง เป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2540 มีพื้นที่ 15 ตารางกิโลเมตร ประชากรชาย 1,129 คน หญิง 1,028 คน รวม 2,157 คน จาก 6 หมู่บ้าน จัดว่าเป็นชุมชนขนาดกลางที่เหมาะสมกับพื้นที่ ปัญหาการจัดการมูลฝอยมีไม่มากนัก รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยความร่วมมือของคนในชุมชน และในอบต. เป็นเรื่องถูกต้องแล้ว เพราะหากประชาชนใน อบต. ให้ความร่วมมือกันจัดการมูลฝอย โดยวิธีการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน ให้มีความตระหนักในเรื่องการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ปัญหาการจัดการหมดไป

9. อบต. ภูซาง เป็น อบต. ชั้นที่ 5 จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ 97 ตารางกิโลเมตร ประชากรชาย 3,042 คน หญิง 3,054 คน รวม 6,096 คน จาก 11 หมู่บ้าน จัดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ เมื่อเทียบประชากรกับขนาดของพื้นที่ ปัญหาการจัดการมูลฝอยของ อบต. เริ่มมีมากขึ้นในขณะนี้ รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยใช้ความร่วมมือของคนในชุมชนหรือ ในอบต. เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน แต่จะต้องเพิ่มแนวทางการจัดการมูลฝอยอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการให้ความรู้ความเข้าใจการจัดการมูลฝอยอย่างถูกต้อง การสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชนให้ช่วยกันจัดการมูลฝอยอย่างถูกต้องและเป็นระบบ และอาจจะต้องมาตรการทางกฎหมายออกมามากขึ้นใช้ให้ทุกคนใน อบต. ได้ปฏิบัติในเรื่องการจัดการมูลฝอยให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เพื่อช่วยกันลดปัญหาการจัดการมูลฝอย

10. อบต. สระ เป็น อบต. ชั้นที่ 4 จัดตั้ง ปี พ.ศ. 2539 มีพื้นที่ 413 ตารางกิโลเมตร ประชากร ชาย 3,297 คน หญิง 3,148 คน รวม 6,445 คน จาก 13 หมู่บ้าน จัดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ มีพื้นที่ของ อบต. มาก รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยอาศัยความร่วมมือกันของทุกคนในชุมชน หรือใน อบต. เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน แต่ในอนาคตคาดว่า อัตราการขยายตัวของชุมชน มากขึ้น และปัญหาการจัดการมูลฝอยจะเกิดขึ้นอย่างแน่นอน แนวทางการจัดการมูลฝอยควรนำการสร้างวัฒนธรรมชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติของคนในชุมชน และการให้ความรู้ในเรื่องการจัดการมูลฝอยที่เหมาะสม มาใช้ในการจัดการมูลฝอยของ อบต. จึงจะเหมาะสม ทั้งนี้ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการมูลฝอยในทุกขั้นตอนของ อบต. ด้วย

บทสรุปข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการมูลฝอยใน อบต.

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แนวทางหนึ่งที่น่านำมาใช้ในการจัดการมูลฝอยใน อบต. หรือในชุมชน นั้น ประการแรกควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับ อบต. ในการบริหารและจัดการมูลฝอย ทั้งนี้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจการดำเนินงานของ อบต. และเพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์ของตนเองและชุมชน ประการต่อมาเป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในชุมชน การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติในการจัดการปัญหามูลฝอย การให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการมูลฝอยที่ถูกต้อง เหมาะสมกับประเภทของมูลฝอย การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการมูลฝอย และประการสุดท้าย การใช้มาตรการทางกฎหมายออกมาบังคับใช้กับทุกคนให้ปฏิบัติตามในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ อบต. สะอาด ปราศจากมลพิษทางอากาศ และเพื่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีของคนใน อบต. แต่ละแห่ง และขณะเดียวกัน อบต. จะเป็นผู้นำทางด้านจัดการมูลฝอยให้แก่ อบต. อื่น ๆ หรือ หน่วยงานอื่น ๆ ในจังหวัด ได้นำหลักการและวิธีการต่าง ๆ ไปปฏิบัติในหน่วยงานของตนเองต่อไป ทั้งนี้เพื่อให้จังหวัดพะเยาเป็นเมืองที่น่าอยู่สืบต่อไป